

Két mártír a történelem sodrában

Szilágyi László és Tomasovszky András

A kommunisták által 1958. május 6-án reggel meggyilkoltatott, és aznap éjjel a nyíregyházi Északi temető leggazosabb parcellájában szadista perverzítással titokban elföldelt Szilágyi László és Tomasovszky András – az utóvédharcot folytató állampárt helyi képviselőinek vonakodását, akadémuskodását és gáncsoskodását elhárítva – 25 évvel ezelőtt, 1989. október 6-án kapta meg az európai civilizációban minden embernek kijáró végtisztességet. A magyar nép sorsával az idők végezetéig összefonódott mártírságukra emlékezik ez szándékaikat és tetteiket felelevenítő írás.

Bereg vármegye Thököly és Rákóczi korában, Szatmár a kálvinista hit terjedésekor, II. József halálát követően és Kölcsey főjegyzősége idején, Szabolcs lakossága azonban mindig függetlenségi és forradalmi lázban égett, amikor idegen hatalmak sérelmet okoztak a magyarságnak. Nyíregyháza azonban 1956-ig feltűnő csendességével tűnt ki. Paraszt mentalitású város volt. A történelem is úgy forgott körülötte, hogy lakói inkább a pénzgyűjtésre kényszerültek, semmint a társadalmat megváltó forradalmi láz élesztgetésére. A másodrajzással Nyíregyházára szegődött *békési evangélikus tótok* inkább szorgalmukkal és takarékoságukkal, semmint a szokásrendet felforgató nyugtalanságukkal tűntek ki. A gróf Károlyi familia engedte, hogy a betelepülők szuverén közösséggé szervezzék magukat, és földesúri tartozásaikat pénzzel váltsák meg. Arról pedig a betelepülők döntöttek, hogy a határukban egy kötélalja (10-12 hold) földnél kevesebbet, hat kötélaljánál (60-72 hold) pedig többet egy gazda se birtokolhasson. Ez a regula a jobbágyfelszabadításig élt. 1848-ig a spekulánsokat, uzorásokat, a zsidókat, görögöket és örményeket, a pénzkölcsönzőket és az idegen pálinkamérőket kitiltották a településről. A kézműveseknek és kereskedőknek megtiltották, hogy szántóföldet birtokoljanak. A rendiség utolsó periódusában jól szervezett, paraszti értékrendű, rendezett tanácsú várossá, Szabolcs megye gazdasági életének centrumává nőtte ki magát a település.

Az idők múltával két-, illetve háromarcúvá formálódott a város társadalma.

A *Proudhon* álmához leginkább hasonlító módon tagolt, szociológiai értelemben paraszti kistulajdonos beköltözőkre – az evangélikus tirpákokra – a dualista államhatalom rátelepítette a szintén középréteghez tartozó városi, járási és megyei hivatalnokokat, a magyar református és katolikus dzsentrit. A település társadalmának harmadik arculatát a városban hosszabb ideig tartózkodó, de egy-két-három évenként ritmusosan cserélődő katonák rajzolták. Trianon előtt a magát kitüntetett szerepben érző honvédhuszárság. Ők Trianon után kiegészültek a szintén nemzeti érzelmű gyalogsággal. A második világháborúban felszámolt huszárságot az orosz-szovjet páncélosok megszálló egységei váltották fel.

A megye lakóinak sorsa, társadalmi tagozódása – történelme és mentalitása is – eltért a városétól. Szegényebb, szociális feszültséggel terhelt, elégedetlenebb, önpusztítóbb, karakteresen magyarkodóbb, revolúcióra mindig hajlamosabb volt.

Ezért feltűnő, hogy a megtelepedésüktől a földdel, állataikkal és az időjárással bíbelődő tirpákok, illetve a beköltözésüktől 1944 márciusáig a nyílt politikai színvallástól eltiltott közszolgák és katonák jelenléte ellenére 1956. október 26-a után olyan forradalmi láz kerítette hatalmába Nyíregyháza lakosságát, ami nemcsak Szabolcs, hanem az 1950-ben

hozzácsatolt csonka Bereg, a megharmadolt Szatmár, illetve egy községnyi néppel a régi Ung vármegyére emlékeztető térségek népességének a nyugtalanságát is felülmúlta.

Ennek egyik oka – de nem magyarázata – a település megyeszékhely voltából adódott. Nyíregyházának a szerves történelmétől és kapcsolatrendszerétől megfosztott megyei térségeknél háromszor-négyszer fejlettebb közlekedési és hírközlési infrastruktúrája volt. A kor technikai követelményeihez igazodó középfokú oktatási intézményeinek tanulói és tanárai is szervezettebbek, informáltabbak voltak a környékbelieknél. Néhány élelmiszer-, vendéglátó-, építőipari, ruházati, faipari és energiaszolgáltató üzem dolgozói is jobban össze tudták hangolni szándékaikat és tetteiket, mint a határban magára utalva szántóvető, őszi betakarítást végző parasztok. A nyíregyháziak az átlagosnál jobban megszenvedték a gyarmattartókkal kollaboráló kommunistáknak a társadalmat pőrere vetőztető, hiányokkal és jegyrendszerrel éheztető mohóságát. Az evangélikusok sem az erőltetett lakosság-cserét, sem azt nem felejthették el, hogy *Luther* fellépése óta először *vezényelt* gyülekezeteik élére *kommunista diktátor – Rákosi ~ Rosenfeld Mátyás – püspököt*.

Az elégedetlenséget egymásra halmozó egyéni és közösségi fájdalomból táplálkozó forradalmi elszánás tetté formálódása elé azonban – Nyíregyházán és Szabolcs-Szatmár megyében – október 23-a után is odatolakodott *Varga Sándor* MDP megyei párttitkárnak és *Feksz István* megyei tanácselnöknek a Rákosi szította, 1954 tavaszától egyre durvább formában megnyilvánuló *Nagy Imre* elleni gyűlölete. Az idegenből, főleg nehézipari üzemelekből és bányákból *ide plántált*, a lakossággal csak hivatalnoki kényszerből érintkező közigazgatási apparátusnak a pártfüggősége.

A pesti fejleményekkel azonosulók aktivitását visszafogta az is, hogy *Varga* párttitkár és *Feksz* tanácselnök a Benczúr téri pártházban október 24-én létrehozta a *Honvédelmi Tanácsot*. Az MDP országos központja ennek a Tanácsnak a hatalma alá rendelte a Damjanich laktanyában szállásoló magyar katonaságot, a városi és megyei rendőrséget, azt a 40 ávost, akik három tehergépkocsi lőszerral, fegyverekkel és élelemmel befészkeltek magukat a rendőrség központi épületébe. Nekik engedelmeskedett az a tucatszori pártiskolás is, akik az itteni rádióadó berendezéseit fegyverrel védtek. Felsőbb parancsra az itt szállásoló szovjet-orosz páncélosoknak is teljesíteniük kellett *Feksz* elvtársnak a „*népi demokratikus államrend védelme céljából*” előterjesztett kéréseit.

A *Honvédelmi Tanács* – felsőbb sugalmazásra, vagy hatalmuk fitogtatása céljából – október 24-én orosz–magyar katonai kordonnal vetette körül a várost, megakadályozandó idegen agitátorok és fegyveresek bejutását. 1956. október 25-én és 26-án az orosz páncélosok – *akcióra élesített készülségben* – átvonultak a városon. A tankokat kísérő gyalogságot tehergépkocsi szállította. A vonuló osztagok mindkét alkalommal érintették az érdeklődő emberekkel zsúfolt főteret.

A hadkiegészítő parancsnokság decemberi jelentése szerint a páncélos konvojt a főtéren ácsorgók október 25-én kövel dobálták meg. Az egység parancsnoka a levegőbe leadott lövésekkel baj nélkül oszlatta a csoportosulókat. Az október 26-án tartott szemle alkalmával a tüntetők megismételték a dobálást. Egy kő az egyik gépkocsivezetőt találta el. A sofőr a fájdalomtól vagy riadalomból reflex-szerűen elrántotta a kormányt. A teherautó villanyoszlopnak ütközött. Egy orosz katona meghalt. Erre az egység parancsnoka golyószóróval kezdte oszlatni a civil lakosságot. A lövések halálra sebeztek *Gabulya Mihály* 51 éves földmunkást, és súlyosan megsebesítettek öt embert. *Dr. Fazekas Árpád* helytörténész úgy tudja, hogy a golyószórózós oroszokat a Korona szálló padlásáról géppisztollyal lövöldöző ávósok támogatták. Ezen a napon terjedt el a városban az a hír is, hogy Pesten október 24-én az ávósok meggyilkolták a nyíregyházi születésű *Hegedűs István* öttusázó bajnokot.

A városi lakosokra – a megyei párt- és tanácsi vezetők kérésére – lövöldöző orosz katonák halált és sebesülést okozó tette olaj volt a tűzre. A lakosság idegállapota pattanásig feszült. Délre a tüntetők birtokukba vették a városházát. Amikor híre ment, hogy az oroszokat az ávosok géppisztolytűzzel támogatták, a tüntetők fegyvert követeltek. Október 26-27 és 28-án egymást követő csoportok vonultak a Damjanich laktanyába fegyverért. 26-án este *Rácz István*, majd *Tomasovszky András* vezetésével. *Hubicska Zoltán* őrnagy – laktanyaparancsnok – a civileknek nem adott fegyvert. *Rácz* és *Tomasovszky* – kísérelőkkel együtt – ezt tudomásul vették. Még aznap, újjólag félézernyi tüntető vonult – fegyvert követelve – a laktanyához. Két-háromszázan az udvarra is behatoltak. Az őrnagy a főléje rendelt *Fekszki Istvántól*, a *Honvédelmi Tanács elnökétől* kért utasítást. *Fekszki István* október 26-án este 19 órakor a *tömeg fegyveres feloszlására* adott parancsot. Az indulatos tüntetőkkel a laktanya parancsnoka képtelen volt szót érteni. Szorult helyzetében „három-négy kézigránát dobatásával szorította ki” a laktanya területéről a követelőzőket. A gránátok 10-15 embert megsebesítettek. *Fazekas* doktor 21 kórházi ápoltról tud. Sem az ő, sem a hadkiegészítők beszámolója nem tesz említést azokról a könnyebben sérültekről – ha voltak ilyenek –, akiket regisztráció és nyilvántartás nélkül körzeti orvosok, ápolók, laikusok láttak el.

Az ávosok és az oroszok sortüzeiről szállingózó híreket augusztus 26-án igazolták a Nyíregyházán történtek. A határ menti falvak forradalmi bizottságaitól, a történelmi hadiutakon közlekedőktől, a vasutasoktól, postásoktól is egyre riasztóbb hírek érkeztek. Az őszi csendet betöltötte a páncélosok hol felerősödő, hol távolodó zörgő, csikorgó-morgó vonulásának a kísérteties hangja. A megye országútjain szinte megállás nélkül masíroztak a tankok, mintha valamiféle nagy világszemlére, vagy egy halálra ítélt nemzet elpusztítására vonulnának. A régebben itt tartózkodó, a felkelőkkel fraternizáló, átállásra is rábeszélhető katonákat az orosz hadvezetés – Beregszász-Ungvár felé – vezényelte haza. Ukrajnából, belső Oroszországból a Vereckei-hágón át viszont özönlöttek az új, az eseményekről még tájékozatlan hadosztályok Magyarországra. Ezek vissza is, ide is, mind átvonultak Szabolcs-Szatmár megyén. A szóbeszéd szerint ugyanis a román politikusok – félvén, hogy ottmaradnak – nem engedtek orosz katonákat országukba. Lengyelország felől, az ott tomboló társadalmi láz miatt – ha a csehek és szlovákok engedték volna is – nem jöhettek. Az ingatag távozók és a tájékozatlan érkezők csak a Szabolcs-Szatmár megyén átvezető utakat tiporhatták. A beérkező orosz legénység Fehérgyarmattól, Vásárosnaménytől, Mátészalkától Kisvárdától, Szolnokon át, majd Budapesten is hiányolta a piramisokat, a mecseteket, és a Dunáról sem hitték el, hogy az a Nílus. Mint később kiderült, *Kádár János* és *Münnich Ferenc* biztatására 1956 október végén, november elején az orosz páncélosok és csapatszállítók alaposan feltúrták Szabolcs-Szatmár amúgy is kátyús útjait. Vasutasok, civilek, a spontánul szerveződő munkástanácsok, nemzeti bizottságok, nemzetőrsegek, kétségbeesett borzongással sürgönyözték *Nagy Imrének* a kommunista frázisok, az orosz ígérek és a bolsevik propaganda felszíne alatt vonuló páncélosok számát és helyzetét. A Pestről érkező hírek is borzalmasak voltak. A rádió Bródy Sándor utcai épületéből október 23-án kifelé lövöldöző ávosok, az Országház előtti teret beborító kétszáz halott és félézernyi sebesült bizonyosságot szolgáltatott arról, hogy a bolsevik diktatúra embert irtó ikertestvérei – az ávosok – mindenütt ott lappanganak. Mint a benzinnel locsolt száraz avart a futótűz, úgy gyújtotta fel a nyíregyháziak és szabolcs-szatmári emberek haragját a forradalmárok oldalára álló, vagy azokkal rokonszenvező orosz katonáknál gonoszabb orvlövész ávosokról keringő, a *Pesttől távoli provinciákban* is megtapasztalt halállatú borzalom.

(*A fordulat napja*) A Nyíregyházán október 26-án tettelegesen a cselekvés mezejére lépő forradalomárokhoz – központi irányítás hiányában – spontán módon társultak a járási székhelyek és a megye falvainak lakosai. Mátészalkán, Nyírbátorban, Baktalórántházán, Fehérgyarmaton, Vásárosnaményban, Kisvárdán, Csengerben, Tiszalőkön, Kemecsen, Nagyecsedén, Ibrányban, Tiszavasváriban, szerte Szabolcs-Szatmár megye településein – mint a váratlanul érkező tavaszi áradás a Tisza árterületén – végigsöpört a forradalom. Itt is el kell mondani, hogy a forradalmárok, a felzendülők, az immár egy évtizede „*a szocializmus alapjait rakosgató, jószerevével ígás barmokként kezelt robotolók*” az elszennvedett sérelmek visszatorlása helyett a jövőre koncentráltak. Cselekedeteiket mindenütt átszözték az 1848-as forradalomból átöröklött gesztusok és tartalmak: a Szabadság! Egyenlőség! Testvériség! – lelket emelő reménye. Az 1848-as formai szimbólumok, követelések és érzelmi kitérőek is megelevenedtek. Petőfi versei és álmái költöztek mindenütt a szívekbe, elmékbe. A haza és a szabadság szeretetével telítődtek az internacionalizmus emészthetetlen szalmáján éheztetett lelkek. Vörös zászlók helyett nemzeti lobogók. Sarló és kalapács helyett Kossuth-címer. *Kun Béla, Szamuely és Rákosi* helyett *Petőfi, Vasvári, Jókai és Kossuth*, a legmerészebb magyar álmodók... És végigdübörgött az országon – Szabolcs-Szatmár megyén is – az 1849-es *aradi mártír-gyártás* megismétlésének előfordulását elhárítani szándékozó akarat: a *Ruszkik haza!* – követelés.

A szabolcsiak, szatmáriak nem akartak sokat. Megelégedtek volna azzal, hogy távozzanak az országból a gyarmatörző oroszok: katonák és tanácsadók... és folytatódjék a *Nagy Imre* által 1953 júniusában meghirdetett program. Ennek kinyilvánítása végett hol több, hol kevesebb tüntető minden település főutcáján végigsétált ezekben a napokban. A Himnuszt mindenütt elénekelték, a Nemzeti dalt is elszavalták... Forradalmi..., Nemzeti Bizottságokat, máshol Munkástanácsokat választottak. Megszervezték a közcsendre és a vagyonbiztonságra ügyelő nemeztörtséget. Függetlenül a helyiek bátorságától és megfontoltságától, hol sikeres, hol kevésbé eredményes kapcsolatot teremtettek a járási és megyei forradalmi szervekkel.

Az idegenből szakadt, véres szájú bolsevikok, a korábban hangoskodó demagógok, a hóhér mentalitású ávosok a nép dühe elől a Kárpátaljára menekültek. A rendőrök, az ott-hon honos kommunisták, a önkényeskedéstől mentes jegyzők, irodai alkalmazottak átálltak. A „*jöttment párttitkárok, erőszakos tanácselnökök, a se Istent, se embert nem ismerő adót- és beszolgáltatást behajtók, a padlásseprők*” tanyákon, padlásokon, pincékben, rokonoknál, csőszházakban, szalma- és szénakazlakban lapultak. *Varga és Feksz* elvtársakat október 30-án – amikor híre kelt, hogy az orosz csapatok kivonulnak az országból – a forradalom prominens megyei vezetői (élükön *Szilágyi Lászlóval*) a népharag elől a megyei börtönben rejtették el.

Csak véletlenszerűen fordult elő, hogy egy-egy felzendülő a gyermekei szájából kirabolt párkilónyi lisztet, zsáknyi krumplit, kosárnyi babot, szilkényi zsirt, féloldalmi szalonát „*pofonnal torolt vissza*” a Petőfi megénekelte „*helytartótanácsi urakhoz*” hasonlóan „*sápadó és reszketni méltóztató*” párttitkárokon és tanácselnökökön. Több pofon az 1956-os forradalmároktól az egész megyében nem csattant el, mint ahányat az 1949–1951-es erőszakos tsz-szervezők Kádár János belügyminiszter bármelyik ávosa egy nap alatt egyetlen falu tanácsitkári irodájában kiosztott a „*szövetkezetbe belépni vonakodóknak*”.

Ne most számoljuk meg, hogy hány ávos forgolódott 1948–1956 között a megyében. Ne most szóljunk arról, hány papot aláztak meg, vertek gumibottal, mert nem átkozta el *Mindszentyt*, és nem dicsérte prédikációiban, szentbeszédeiben *Rákosit*. Azt se firtassuk, hogy hány napig tartotta az ÁVH körbezárva Pócspeitrit, és hány ávos ütötte-verte napokon át hajnaltól sötétedésig válogatás nélkül 16-tól 60 éves korig a falu férfi lakosságát, mert egy vigyázatlan rendőrpáncsnok az egyik szolgálatos rendőrnök olyan puskát

adott, ami a legkisebb ütéstől is elsült. Inkább valljuk be, hogy testi bántalmazás helyett az erőszakos *demagógokra, kollaboránsokra, munkájuk helyett csak a bolsevizmusukból élők*re úgy hullott a szidalom, mint a mezőn tartózkodókra a *hirtelen leszakadt nyári zápor*. De csontja egynek sem tört, kórházi ápolásra sem szorultak a Szabolcs-Szatmár megyében 1956 előtt regnáló kommunisták.

(*A törvényesség és törvénytelenesség küzdelme*) Rágondolni is borzalom, hogy mi történt volna az ország északkeleti csúcskében, ha a történelemtől ajándékba kapott szabadság néhány napját a lakosság az elszenvedett sérelmek és igazságtalanságok megbosszulására használta volna.

A népfelkelés résztvevői a felelősségüket azzal bizonyították, hogy az 1944 október végétől 1956 nyaráig elszenvedett sérelmek, az emberiség ellen elkövetett bűnök megítélését a majdani politikai hatalomtól független bíróságra kívánták bízni. Így követelte azt az Aranybulla megjelenése óta törvényszerű jogfejlődés. 1944-ig a magyar társadalom – néhány *önkénteskedő Habsburg* uralkodó, *Kun Béla, Szamuely, Szálasi, Rákosi* és *Kádár* országlásától eltekintve – az európai keresztény ~ keresztény értékrendhez igazodva szocializálódott. A forradalmárok gondolni sem akartak arra, hogy az igazságszolgáltatás szereplői – ügyészek, bírák, ügyvédek, fogalmazók és hivatalsegédék, postázók és portások – *mindannyian felesküdték a bizánci cezaropapizmus hagyományait adaptáló pánszláv bolsevik főtítkár vágyainak teljesítésére*. Az október 23-ától november 4-ig tartó néhány nap kevésnek bizonyult az európai civilizációban kötelező „*bírói karakánság és becsület*” visszahonosítására. Az életnek ez a szférája elbújt a forradalom elől. Az ügyészek és vérbírák kuksoltak megzápult, szagot terjesztő ítéleteiken.

A forradalmárok által „*felvállalt, a felebaráti megbocsátást és türelmet, az emberköz-pontúságot, a humanizmust is adaptáló*” társadalomszervezési gyakorlat szorította most ki két hétre a tatárhordák pogányságával, a bolsevik kiválasztottság göggyével, a szibériai átnevelő táborokban az általuk évtizedekig szokásban tartott társadalomformáló módszereket.

A jövő ideális társadalmát – vallották a 20. század primitív egyenlőséget vizionáló fantasztái, akiket terroristák helyett szalonképebben bolsevikoknak vagy kommunistáknak nevez a társadalomelméleti szakirodalom – a hagyományos civilizációktól hermetikusan elzárva lehet csak felépíteni. Másként a polgári jólét eltorzítja az aszketikus jellemet, és fogyasztási vágygal fertőzi meg az embereket. Ezért a történelem sodrában kialakult államokat egymástól is, a világtól is aknazárral, szögesdrót kordonnal kerített légerekke kell szervezni. Ezekben a légerekben mindenért a táborparancsnok a felelős. Parancsait teljesíteni, álmait követni tartozik mindenki.

Valahogy ilyen egyértelműen és primitíven rendezhette el magában a Galilei Kör nagy tudású, de hiányos erkölcsű tagjaként *Rákosi* a váratlanul ölébe hullott magyarság sorsát. Nincs ember, aki meg tudná mondani, hogy a létezés számára is nélkülözhetetlen transzcendencia-igénye fordult-e nála önmagába?! Esetleg minden titkot, és a végső igazságot Sztálinban vélte megtalálni?! Lehet, hogy csak az 1850-es egyetemes szláv kiállítás hivatalosan is deklarált pánszláv célkitűzések ejtették rabul, és zavarta, hogy a szláv nyelvű és ortodox görögkeleti hitű népekkel patkó alakban körített magyarság ezer év óta sikeresen állt ellen a beolvasztási törekvésüknek, miközben a germánokkal szemben is kellő távolságot tartott. *Rákosi* úgy érezhette, hogy Sztálinnal a háta mögött mindezeknél egymaga erősebb. Kettős állampolgársága, mohó hatalomvágya, csak a korbácsot és kínzást ismerő primitív társadalomszervező elvei, haláláig kísértő bolsevik meggyőződése egyik alternatívát sem cáfolják. Valahol ennek a végtelenül okos, művelt, világot

járt, meggyőzően érvelő pártpolitikusnak a lelkét, elméjét valamiféle gyógyíthatatlanul beteges perverzitás tartotta függésben. Csak az tette boldoggá, ha tapsorkán közepette bizonyosságot szolgáltatott arról kutyahűségű szolgálói, hogy eleven embert kínoznak fasizmus, kémkedés vagy a népi demokratikus állam elleni összeesküvés vádjával. Feltűnően perverz, de mindennapos szokás volt ez Magyarországon 1948-tól 1953 júniusáig, és kezdett újraéledni 1954 tavaszától.

1944 októberétől 1989 nyaráig, decemberéig az országot, benne Szabolcs-Szatmár megyét – 1953 júniusát követő néhány hónapot és 1956 októberét kivéve – a Szovjetunió bizánci civilizációba gyökerező bolsevik pártfőtikárainak a pánszláv szeszélyeit mérlegelés nélkül kiszolgáló kommunista „*pártelit*” kormányozta. Szabolcs-Szatmár annyiban különbözött az ország más térségeitől, hogy provinciálisabban, diktatórikusabban és tehetségteleből regnálták. Ide mindig a *máshol alkalmatlannak bizonyult, fölöslegessé vált, renoméját veszített, a bugyutasága, készültsége vagy az irritálóan szélsőséges balossága, ilyenolyan elhajlása miatt kiselejtett tanácsi- és pártkádereket helyezték ki*. A térségben honos hozzáértőket csak robotos alattvalóknak, de sohasem egyenrangú döntéshozóknak tekintette a mindenkori fővárosi pártapparátus. Ez a két-, majd háromnevű megye a Szovjetunió által végzetesen kizsigerezett országhoz viszonyítva is – 1944 ősztől–telétől – folyton lefelé csúszott a modernizációs, a kulturális és az emberies bánásmód lejtőjén.

(*A kifosztott megye*) 1944 őszén – a német pusztítások és rombolások nyomába – a trianoni Magyarország ezen térségébe érkeztek meg legkorábban a pincéket, kamrákat feltörő, a szárnyas jószágokat, sertéseket, juhokat válogatás nélkül kondérba, bográcsba, fazékba lövöldöző hódítók. Itt tomboltak legkorábban az asszonyokkal, lányokkal férjük, vőlegényük szeme láttára gátlástalanul erőszakoskodók. A lakásokból minden mozdítható értéket itt harácsolnak el a vörös hadsereg harctéren edzett rablói. Innen hajtották számolatlanul a csordákat, méneseket, gulyákat lábón a Szovjetunióba. A „*félszabadító seregek*” politikai tisztjei innen indították „*élő kárpótlásként málenkij robotra*” a 18 évestől 50 éves korig összeterelhető civileket – férfiakat és nőket – a Donig, az Urálig, legtöbbször Szibériáig.

A háború utolsó fél évében ennek az igaerejétől, állatállományától, mezőgazdasági eszközeitől is megfosztott megyének a lakóit kötelezték – katonai rekvirálás módszerével – fél éven át százötvenezernél több harcoló orosz és román katona ételmezésére. A Trianon után is itt maradt *csonka Bereg egészét*, a hajdani *Szabolcs és Szatmár megye egy-egy járását* innen szándékoztak átcsatolni a Szovjetunió és Románia nagyobbtásához a keleti győztesek. Hogy csökkentsék a helyiek ellenállását, előbb – ahonnan tehették – „*kicsi robotra*” elhurcolták a cselekvőképes férfiakat.

Az osztályharcos indulattal és gyűlölettel felvértezett népbíróságok és béliasztások itt ritkították meg leginkább a közigazgatási apparátust, a bíróságokat és a falusi értelmiséget: jegyzőket, tanítókat, mert konszolidáltabb életük, a nyomor szintjén is kiegyensúlyozottabb jövedelmi viszonyaik miatt őket dobhatták az ideológiai követelmények kívánta *burzsoázia és kizsákmányoló társadalmi rétegek* kötelezően előírt kategóriáiba. A szegények és felelőtlenek, a másokon élőködni szeretők *zsidó-, német- és szlovák-, burzsoá- és tőkés-, majd katolikus-, végül mindenféle vallásellenes* gyűlöletét itt sikerült a *Szálasi nyilaskereszteseit tömegesen a keblükre ölelő bolsevikoknak és a mondvacsinált kommunistáknak* 1945 és 1948 között legharsogóbbra szítani.

(*A neobolsevikok*) 1945-től – a Függetlenség Front és a Nemzeti Bizottságok életre hívásától – itt is kötelessége volt mindenkinek pártot választani. A szovjet haderő politikai tisztikarának támogatottsága, ezáltal az egzisztenciális előnyhöz jutás sorrendjében *első*

helyen kommunistának, azt követően 1947-ig szociáldemokratának „volt jó lenni”. 1947 decemberéig, 1948 januárjáig a két „munkáspárti” hűséget felvállalókból a közélet beindításakor szervezők, irányítók, adóbehajtók, rekvirálók, igazságszótók, beszolgáltatást ellenőrzők, a templomba járókat besúgók, a kulákokat gúnyolók, a vallásos embereket megszégyenítők és feljelentők, csaszuska brigádokat szervezők, a búcsúkat megzavarók, hit-, egyház- és papgyalázók, az orosz hadsereg politikai tisztjeinek a parancsait gátlástalanul végrehajtók – illesse tisztelet a kivételeket – verőlegények lettek. *Pantallós-cípellős gazemberek!* A patrónusaik többnyire *irodai munkakörrel* honorálták burzsoázia- és egyházellenes elkötelezettségüket. A gyári munkaerő hiányában ők lettek Szabolcs-Szatmárban a „proletáriátus öklei”. A kedvezések ellenére – kezdetben – olyan kevesen voltak, hogy pártjukba édesgették – történelmi és politikai bűnbocsánat gyakorlásával – Szálasi nyilas-keresztéseit. A korábban még pángermán kollaboránsokat. A munkáspártoktól ugyanis – a világi előnyöket kínáló csábításaik ellenére – az akkori Szabolcs, Szatmár és csonka Bereg zömmel paraszti lakosságát visszatartotta a szociáldemokratáknál mozgalmi szokásrenddé vált, a bolsevikoknál a parancsal kötelezett ateizmus.

A műhelyben, a nagyvárosok gyáracsarnokaiban, a pártirodán, a raktárakban nem jelentett kuriozitást az ateizmus. A zártkörű, szűk térben végzett munka, a lakóter négy fala közé szorított köznapi élet kockába dobozolta a lelkeket. Kalitkába zárta a csapongó képzeletet. A mezőn dolgozó szántóvető, a pásztor, a gyümölcsösre, erdőre vigyázó császár lelke és elméje azonban éjjel-nappal a végtelen mindenség megfoghatatlanul tág terével élt együtt. A logikailag megfejthetetlen szeszélyeivel, villámaival, elnyúló dörgéseivel-morgásaival, ágyúdörgésnél hangosabb csattanásaival, jégveréseivel, aszályaival, korán jött dérharmataival, késői tavaszodásaival, kikeleti és őszi áradásaival, természeti csapásaival, a megfejthetetlen, az ok-okozati láncra fel nem fűzhető esztétikai szépségeivel a Természet és a Mindenség nemcsak bámolatba ejtette a lelkeket, hanem szerénységre, a Mindenható iránti alázatra is intette. Több volt ez a panteizmusnál, mert minden káosz és kiszámíthatatlanság ellenére, az önmagát korrigáló természet végül mindig biológiai és kozmológiai harmóniát teremtett. Olyan rendet, ami a kozmoszból és az embert körbeölelő természetből átsugárzott a halandó lelkébe. Ez a folyton újjászülető harmónia hiányzott a kommunista és mindenféle munkáspárti mitológiából.

A kommunisták gyűlölettől fűtött hite szerint – némi túlzással – két burzsoát kellett meggyilkolni, legalább négyet testileg-lelkileg megnyomorítani, öt-hat családot szétverni, hogy „*a messianisztikus lelkiületű bolsevik boldog hivatástudattal élhessen*”. Az embertől független, a szubjektum által büntetlenül meg nem zavarható természeti és társadalmi rendet a kommunisták 1917-től, és őket utánozva a fasiszták 1933-tól felcserélték az ideológiai és a politikai zsarnoksággal. Brutális fizikai kínzásokkal. Ezzel párhuzamosan a tiltások ketrecébe zárták az embereket. Ezt tetőzte Rákosi a magyar nemzet kollektív fasisztázásával.

Azzal, hogy a hatalom csúcán álló vezető politikusok (öten-heten) kettős állampolgárságú (orosz – magyar), és a vallási identitásukat, transzcendentális mitológiájukat megtagadó zsidók voltak, és a „*szocialista államhatalmat szadista kínzásokkal védő ÁVO, majd AVH tisztikarának*” zöme is a „*munkaszolgálatos zsidókból toborzódott*”, a történészek körültekintő, a sértést és a gyanúsítgatást, az antiszemitizmus vádját is elhárító elemzéssel még nem is próbálkoztak. A tény – méltatlan drasztikussággal – *Hruscsov* vágta *Rákosi* szemébe. Azóta is – hasonló tapintatlansággal – csak az ultra radikálisok feszegetik a témát. Ennek tudható be, hogy elkerülhetetlenül megfogalmazódott az ítélet: *kettős célja és magyarázata volt a fizikai erőszaknak és a gyarmati alávettség fenntartásának. Egyrészt a német koncentrációs táborokban elszenvedett zsidóirtás megbosszulása. Másrészt a szláv etnikummal és ortodox görögkeleti államvallású országokkal kerített magyar nemzet elsorvasztása. Ezt*

a hitet – mert az írástudók félnek szembenézni vele – felerősítette az a tény, hogy Rákosi ~ Rosenfeld Mátyás, Gerő ~ Singer Ernő, Lőwy Herman ~ alias Farkas Mihály, Révai ~ Lederer József, Eisenberger Benjámin ~ alias Péter Gábor totálisan kisajátították az ország vezetését. Mohóságukban a kaposvári református moszkovita Nagy Imrét is minduntalan elverték a hatalom közeléből. Nemcsak őt. 1956 előtt börtönnel sújtották a nemzeti identitását megtagadó Kádár Jánost. A halált vállaló mértékig gyötörték testileg és lelkileg Rajk Lászlót. Majdnem minden nap agyonverettek egy nekik nem tetsző szociáldemokratát, kisgazdát... Mindezek bizonyossága mellett lehetetlen volt kételkedni a történelmi perverzitás azon változataiban, amiket közemberekkel, – a nemzetközi sajtó figyelmét elkerülő – civilekkel szemben alkalmaztak az ÁVO, majd az ÁVH vallató celláiban, kínzókamráiban.

(*A parasztok forradalma*) Szabolcs-Szatmár megyében felsőoktatási intézmény nem volt, Nyíregyházán kívül gimnáziumos település is kevés volt. Nagyüzemi, gyári munkásság még kevesebb. Nem itt épült a vas és acél országa. Itt lassabban mozdultak a gondolatok és a tettek. Itt parasztok kényszerültek rá, hogy a debreceni lövöldözés, a rádió Bródy Sándor utcai épületéből kilövöldöző ávósok által megölt-megsebesített civilek, a Kossuth téri vérfürdő 200 halottja, az ávósok mosonmagyaróvári sortűzének 108 halottja okozta nemzeti és sorstársi fájdalom miatt a történelemben kiáltsák: *Elég volt!*

Az őszi betakarítással és „életvetéssel” párhuzamosan vált meggyőződésükké, hogy a lakosságot kaszálló orosz golyószórók, az ávós sortűzek után, a lerombolt Regnum Marianum helyére állított Sztálin-szobor ledöntését követően nekik is számon kell kérni Prohászka püspök szobrának felrobbantását... Mindszenty bebörtönzését, Ravasz László száműzését a szószékről... Fiaiknak, rokonaiknak Recskre hurcolását, Hortobágyra telepítését, internálótáborokba kényszerítését... A kulákok listázását... A malenkij robotba belepesztültakat... A Szibériában megfagyottakat... Az asszonyaik, gyermekeik éheztetését... Háromnegyed millió állampolgár bebörtönzését... A hóhérokra, verő brigádokra pazarolt adóforintokat... A csontig soványított testek, a hitehagyásra kárhözott lelkek Dante vizionálta jégtömbökbe fagyasztását Szibériában... A magyar nemzetnek Sztálin hagymázos álomból fakadó, osztályszempontú szelektálását, kínzását, a korbácsos-gumibotos átneveléseket... Az állami hóhérok sokszorozta özvegyek és árvák fájdalmát...

A tisztázatlan identitás körüli problémák, és a fizikai terror drasztikus tombolása mellett Nagy Imrét és a nyíregyházi mártírokat, minden 56-os forradalmárt harcostársáá kovácsolt az anyagi kizsákmányolásnak az az elviselhetetlen mértéke, amihez hasonló állami elvonással és kollektív rablással Sztálin korábban 6-7 millió ukrán parasztot küldött halálba. Hitler krematóriumra ítélt áldozatain kívül hasonlókat a középkori Párizs külvárosi lakói, és a törökök által a sivatagban masírozott örmények éltek meg, mint amiket a magyar parasztok 1944 és 1953 között elszenvedtek.

A kényre-kedvre kisajátított lakások, az orvosolhatatlan bélistázások, az osztálygyűlölet jegyében gyakorolt népbírói ítéletek, a kényszerítéssel szövetkezetesített apró boltok és kisipari műhelyek, az erőszakos tsz-esítések, az örületig fokozott vallásüldözések zendítették fel az ország lakosságát. Sokan szeretik Pestre korlátozni a forradalmat. Szabolcs-Szatmár a példa rá, hogy az október 26-án bekövetkezett fordulat után alig maradt egy-két tanya, kommunisták nem lakta aprócska falu, ahol a forradalom ne szabadította volna fel a lelkeket, ne üzte volna el néhány napra a szorongást, és ne vetett volna ágyat a nemzeti önállósodás és felemelkedés reményének.

Szabolcs-Szatmár megyében október 28-án a Nyíregyházán állmásozó magyar katonák, a megyei rendőrség, és a nemzettel együtt érző közigazgatási apparátus is átállt a forradalom oldalára. Szilágyi Lászlót megválasztották a Megyei Forradalmi Bizottság

elnökévé. Megkezdődött a települések közötti kapcsolatrendszer kiépítése. Gondoskodtak a közszükségleti cikkek szervezett beszerzéséről, a téli háztartási energia biztosításáról. Segítséget nyújtottak az ipari városok lakosságának élelemmel való ellátásához. Állandó ügyeletet szerveztek az orosz katonai egységek mozgásának figyelésére. Ezt a tevékenységet irányította *Tomasovszky András*. A párház közvetlen telefonvonalainak használatba vételével kapcsolatot teremtettek a pesti és a nagyobb városok forradalmi központjaival. Megkezdtek a többpárti demokratikus választás előkészítését, részben az 1947-es pártok újjászervezésével, új pártok alapításának az engedélyezésével. Csak az igazságszolgáltatás hamis vádakon kotló ügyészei és vérbírái maradtak némák.

A megyei Forradalmi Bizottság nevében *Szilágyi László* megegyezett az itt állomásozó orosz katonaság parancsnokával, hogy mozgásukkal nem idegesítik a civil lakosságot. A helyzet rendeződésének látszatát keltette, hogy az oroszok a városból külső laktanyába húzódtak. *Varga* és *Fekszí* „elvtársak” beszüntették a *Honvédelmi Tanács* működését, és búvóhelyet kerestek. Mivel nem akadt, aki a felháborodást kiváltó személyüket befogadta volna, *Szilágyi László* javasolta, hogy a családtagjaik szabad bejárásának biztosítása mellett a megyei börtönben húzzák meg magukat, amit mindketten elfogadtak.

A magyar katonai alakulatok, a forradalom oldalára állt rendőrök, az önkéntes civilek megszervezték a megyére kiterjedő nemzetőri szolgálatot.

(*A kommunisták hazafisága*) Az október 29–31. közötti vajúrást követően *Kádár János* első titkárrá választásával az MDP megújulást ígért. Nemzeti elkötelezettséget és emberközpontú politizálást. A párt nevét MSZMP-re változtatták. *Nagy Imre* miniszterelnök vezetésével újjászervezték a kormányt is. Ennek tagja lett *Kádár János* és *Münnich Ferenc* is.

A politikai szféra és a köznapi élet – országosan is, Nyíregyházán is átlépte a konszolidáció küszöbét.

Az ország lakóinak azonban csalódnuk kellett. A bolsevikok, élükön *Münnich Ferenc* és *Kádár Jánossal* – mint mindig – most is kettős játékot űztek. Miniszterré történt kinevezésükkor – október 30-án – mindketten letették az esküt a magyar nép szolgálatára. Másnap azonban már nem jelentek meg a hivatalukban. November elsején hiába tették értük tűvé az országot. Csak november 4-én hajnalban derült ki, hogy a kormányt is, a magyar nemzetet is elárulták. Az orosz csapatok élén hadüzenet nélküli háborút indítottak Magyarországot ellen.

Feltehetően mindketten tudtak róla, hogy az orosz fél által diplomáciai egyeztetésre invitált *Maléter Pált* – a küldöttsége tagjaival együtt – *Andropov* nagykövet és *Szerov* tábornok törbe csalta. November 3-án éjjel letartóztatták őket. November 4-én virradatkor orosz csapatszállító repülő, bombázók jelentek meg Budapest felett. *Kádár János* saját kezűleg aláírt kérésére az orosz tankok ösztözet zúdíttak a főváros lakóira.

Ugyanezen napnak a reggelén, felszólítás és figyelmeztetés nélkül Záhonyánál tüzet nyitottak a „*testvéri szovjet tűzéréség ügyői*” a honvédlaktanyára. A 20-25 perces viszonzatlan összűznek öt halottja (*Virág Ferenc* honvéd, *Karácsony Imre* őrzető, *Lengyel József* szakaszvezető, *Steigelmaier Géza* hadnagy, *Porjai Gyula* főhadnagy) és 29 sebesültje volt. Az orosz egységek 350 hadifoglyot ejtettek. Néhány vasutat is közéjük soroltak. 58 foglyot a szovjet fenntarthatóság alatt lévő vámházba kísértek. Közülük – a kihallgatásukat követően – 28 honvédet és 22 tisztet másnap visszakisértek a rommá lőtt laktanyába. Nyolc foglyot visszatartottak. Ezek közül egynek az életével máig sem számoltak el.

Szerov tábornok – mint 1944 októberére és 1945 májusa között a politikai tisztek – Szabolcs-Szatmár megyéből, és az ország városaiból összefogdostatta a katonaruhás járókelőket és a *Kádár kommunista hadapródjai (ávósai)* által megjelölt civileket. Az

elfogottakat vagonokban, majd ponyvás teherautókon Ungvárra és a kárpátaljai kisvárosok börtöneibe szállíttatta. Ott heteken át – tolmácsok közbejöttével – NKVD-s tisztek vallatták őket.

A történészek által is többször lejáratos Nagy Imre, bízva a nemzetközi jog kényszerítő erejében – a demokratikus világ közvéleményét formáló sajtónak, és az ENSZ-nek szánt november 4-i üzenetét („*A kormány helyén van! Csapataink harcban állnak!*”) – ilyen szituációban tette meg. Csak a szituációval és a szándékával szimbiózisban ildomos méltatni, elemezni ezt a nyilatkozatot. Naiv volt! Azt hitte, hogy a közmegegyezéssel elfogadott nemzetközi jog felülírja a nagyhatalmak efemer érdekeit. Az élete árán felvállalt nemzetével együtt csalódnia kellett.

1956. november 4-e után Pesten a harcot a felkelők kézi fegyverrel, Molotov-koktéllal – *Dávid Góliát* ellen – még napokig folytatták a világ legerősebb szárazföldi hadserege ellen.

Szilágyi László és *Tomasovszky András* sorsa azonban már november 4-én megpecsételkedett. Vasárnap volt. Virradatra az orosz hadsereg megszállta Nyíregyházát. Az október 28-án Ungvárra menekült ávósok, és a *jövő emberei kísérték őket: Benkei András, Oláh László, Fekszti István, Kuhár András, Murczkó Károly, Hajdú Sándor, Orosz Mihály...* A megyeház nagytermében a *Szilágyi László* vezette *Forradalmi Bizottságnak* 8 óra után át kellett adnia a hatalmat a visszatért kollaboránsoknak. A megyeházából távozó forradalmárok orosz katonák sorfala között hagyták el az épületet. A hatalom új birtokosai ujjal mutogatták az orosz politikai tiszteknek, hogy kiket kell letartóztatni, Ungvárra hurcolni. 1956. november 6-án – első büntetésként – ez a sors jutott osztályrészül *Szilágyi Lászlónak, Kabai Dezsőnek, Rácz Istvánnak, Dandos Gyulának, Lupkovics Györgynek és Pintér Istvánnak*. Az Ungvárra hurcolt foglyokat – hazai és nemzetközi tiltakozásra – csak karácsony táján engedték haza. 1957 januárjában tiltott fegyverrejtegetésért *Tomasovszky Andrást* is letartóztatták és elítélték.

1957. április 23-án – ezúttal *Szilágyi Lászlóval* és másik 18 társukkal együtt – újra letartóztatták *Tomasovszkyt*. Tizennyolc társuktól eltérően – akiket több évi börtönre ítélték – kettejüket többé nem engedték szabadon. 1957. április 23-tól a politikai rendőrség állományába sorolt ávósok – megosztva fáradozásaitak – fogadott verőlegények közreműködésével vallatták őket. A felvilágosodott *Mária Terézia* idején eltiltott tortúrázással csikartak ki tőlük, hazudtak össze róluk olyan állításokat, aminek következtében a debreceni hadbírótság kötél általi halálra ítélte mindkettőjüket.

A formai követelmények – kötelező fellebbezés – betartása után az elsőfokú ítélet 1958. április 28-án jogerőre emelkedett. A két forradalmárt a fogdaőrök átkísérték a siralomházba. A túlterhelt hóhér munkarendjét, a Nyíregyháza és Budapest között oda-vissza megforduló posta menetrendjét, és azt is kalkulálva, hogy az Elnöki Tanács elnöke nem szuverén annyira, hogy *Kádár Jánossal*, az MSZMP Politikai és Központi Bizottságával dacoljon, a két forradalmár ítéletének a végrehajtását 1958. május 6-ára tűzték ki.

(„*A halál bekövetkezett*”) Az újonnan szervezett MSZMP azzal kezdte a megyei társadalom konszolidációját, hogy kivégeztetett két hőst, és politikailag inspirált bírói ítélettel sújtott a megyében félezer embert. Így üzenté meg mindenkinek, hogy aki a kommunizmus felé vezet ősvényről lelép, hasonló bánásmódra számíthat. Történt ugyanis 1958. május 6-án, hogy *Barta Kálmán* (alezredes) büntetőtanács elnök, *hadbíró; Kispál Pál* (ezredes) *katonai ügyész; Kató Gábor* (alhadnagy) *börtönparancsnok; Somlyai Miklós* (főtörzsőrmester) jegyzőkönyvvezető, *dr. Bíró Béla* és *dr. Bartha István orvos-szakértők* jelenlétében a börtönőrök által elővezetett *Szilágyi Lászlón reggel 7 óra 16 perckor,*

*Tomasovszky András*on 7 óra 18 perckor a hóhérok végrehajtották az ítéletet. A megújult MSZMP közpénzen tartott ítéletvégrehajtója 7 óra 20 perckor jelentette: az ügyész követelte, a hadbíró szentesítette gyilkossággal két ember életét megkurtította. A jegyzőkönyv precíz és könyörtelen, mint a fasiszta és kommunista első- és főtítkárok akarata. 7 óra 36 perckor a két orvos-szakértő jelentette Barta Kálmánnak: „a halál mindkét elítélnél bekövetkezett.”

A pánszláv kollaboránsok osztályharcos fiziológiai és lelki elégedettséggel eltelve, aláírták a rapidíj és az útiköltség felvételét igazoló bizonylatokat, és indultak haza, az irodájukba, vagy újabb osztályellenségre vadászni. Külön kasztot alkottak a kommunisták minden társadalomban, mint a Hitlernek engedelmeskedő SS-ek, vagy Szálasi nyilaskeresztesei. Lelkükben, értékrendjükben, másokhoz való viszonyukban szemernyit sem különböztek egymástól. Csak a ruhájukon viselt jelképek voltak különbözőek. Egyébként minden tettüket gyűlölet vezérelte, és mélyre ástott titok fedte. A kommunistáknak ilyen gyűlölt áldozatok volt *Szilágyi László* és *Tomasovszky András*. A meggyilkoltak tetemét nem merték kiadni a családnak. Sötétedés után vitték a temetőbe, ahol a legszigorúbb esküvel titoktartásra kötelezett sírásókkal a leggazosabb parcellában kapartatták el kihült testüket.

(Kesernyés vigasz) A magyar állampolgárok adóforintjaiból a foglalkoztatottak átlagánál kétszer-háromszor jobban fizetett kollaboránsok 1958. május 6-tól 1989 augusztusáig nem árulták el a két áldozat családjának, hogy hova rejtették a tetemeiket. Tudták, hogy a lelküket a pánszláv bolsevizmusnak kínálgató kéjelgőkön kívül akkor sem, azóta sem hiszi senki, hogy a kivégzetteket jogosan gyilkolták meg. Ezt a sűrűn és kedvvel osztogatott hasonló ítéletek miatt csak 1989 januárját követően lehetett megfogalmazni. Akkor is csak a kiszámíthatatlan következmények vállalása mellett.

Kádár utolsó nyilvánosságra került beszédének *Ágnes asszonyi szindrómája* tanúsítja, és a haldokló első titkár könyörgésére a *Németh Miklós* miniszterelnök által az ágyához kísért gyóntatópap feloldozására vágyó ember lelki igénye erősíti, hogy evilági ébrenlétének utolsó perceiben *Kádár* rádöbrent az emberi lét spirituális misztériumának mélységeire. Ezzel együtt az általa erőltetett társadalmi értékrend és politika totális kudarcára. Tőle ezután sem *Pozsgayt*, sem *Nagy Imrét*, sem *Szilágyit*, *Tomasovszkyt*, sem *azt a 290-300 általa kivégeztetett áldozatot nem* kellett félni. Szembenézett elhibázott moszkvai útjával, és rádöbrent, hogy kudarcba fulladt hatalomgyakorlása másfél-két nemzedék emberi lehetőségét pazarolta el. Legalább három évtizedig erőszakosan késleltette a magyar nemzet felzárkózását Európához. Csődbe torkolló életének záróakkordja – kisiklott modernizáló szándéka, és hamis népboldogító reménye – *II. Józsefnek* a halálos ágyán átélt kudarcával vethető össze.

A *Kádár* helyére álló, a csepeli munkásgyűlésen fehérterroret vizionáló, a rádió *168 óra* című műsorában a kivégzett miniszterelnököt újjólag is *megrugdosó Grósz Károly* viselkedése („*Nagy Imrét törvényesen és joggal ítélték halálra,*” és csak „*az okmányok áttekintése... jelzi, hogy a kiszabott ítélet nincs tényekkel alátámasztva.*”) azonban nem zárta ki, hogy ha biztatást kap Moszkvából, *Nagy Imre* sorsára juttatja *Pozsgayt*. Bizonytalankodásai nem erősítik, csak megengedik feltételeznünk, hogy *Grósz civilizációs értékrendjébe* belefért a *Nagy Imre*, *Szilágyi László*, *Tomasovszky András* végzetéhez hasonló politikai megoldás. Ezt a gyanút erősíti, hogy a megölt miniszterelnök iránti gyűlöletből tüzelve, az első világháborús közös hadseregek és honvédeknek oroszországi hadifoglyai között addig hajkurászta az NKVD szimatolót és hamisítót, amíg rá nem bukkantak egy *Nagy Imre* nevű legényre, akire – a gyűlölet mámorától hevülve – ráfoghatta az új első titkár, hogy azonos „*a bolsevik pártot eláruló miniszterelnökkel*”, aki a cári család tagjait átlövöldözte a túlvilágra.

Meg kellett idéznünk a vonakodó *Grósz Károlyt*, mert az általa pengetett ellenforradalmas-fehérterroros gyanú körülöngte *Szilágyi, Tomasovszky* és társaiknak a rehabilitációját is, mint a nyíregyházi provinciálisan késleltetett rendszerváltoztatást is. Ezt igazolja a *Nagy Imre* újratemetésén elmondott *Orbán*-beszéd fogadtatása az MSZMP~MSZP részéről, aminek legelutasítóbban *Horn Gyula* akkori külügyminiszter adott hangot.

(Szubjektív megjegyzés) Személyesen is részese voltam annak a politikai és emberi küzdelemnek, aminek eredményeként a brutálisan meggyilkoltatott, és barbár módon három évtizedre az emlékezés elől is elrejtett mártírok 1989. október 6-án megkapták az európai civilizációban minden halottnak kijáró végtisztességet. Ezért – ebbe az érdemeiket méltató visszaemlékezésbe – nem ildomos beleszőni az MDF-fel és a vele együtt küzdő szervezetekkel, emberekkel szemben éreztetett és tettelesen gyakorolt provinciális gögőt, kommunista lenézést, kéréseink elutasítását, teljesítésének késleltetését. Zárjuk inkább visszaemlékezésünket egy 1956-os nyíregyházi és egy 1989-es pesti pillanat felvillantásával. Ez a pillanat akkor is, azóta is, ha *Nagy Imre, Szilágyi László, Tomasovszky András* és 290-300 társuk esztelen meggyilkolására gondolok, mindig felrémlik előttem:

Az egyik: Nyíregyházán 1956. október 26-án az Irodaházról leverik a vörös csillagot, helyébe magyar lobogót tűznek. Ezernyi ember indul a Kossuth Gimnázium felé, és a torkukból felszakad a nemzet óhaja: *Ruszkik haza!*

A másik: 1989. június 16. Hősök tere. Végtisztességre váró halottak! Két-három-négyszázezer (!) ember! Szónokok sora, s a végén egy még majdnem kamasz fiatal-ember, Orbán Viktor: *És végül ki kell mondanunk, oroszok menjetek haza!*

Ha többet nem is, annyit a kollaboránsoknak és örököseiknek is el kell ismerniük: emberhez méltóbb függetlenségben és szabadon élni, mint nagyhatalmak által gyarmatosított ország kollaboráns lakójaként alázattal lesni és teljesíteni idegen hatalmak parancsait.